

John Berger'in Şiirlerindeki Tinsellik

Geçtiğimiz Kasım ayında İngiliz yazar John Berger'in seçilmiş (toplanmış) şiirleri "Gökyüzü Mavi Siyah" başlığıyla Türkçe'de ilk kez yayımlandı. Cevat Çapan'ın çevirisini gerçekleştirdiği şiirler, okuyucu tarafından ilgi, merak ve heyecanla karşılandı; John Berger düzyazı eserleriyle, denemeleriyle, oyunları ve çok yönlü kuramsal çalışmalarıyla tanınıyor, şiirleri bilinmiyordu. Bununla birlikte, "Görme Biçimleri" adlı kitabında yer alan göstergesel analizler yardımıyla 'dil nesne-sözcük-olgu düzlemi'ni araştıran okuyucular için John Berger'in şiirsellikten evrenlerce uzak (şiiri dışarıda bırakan) bir yazı çehresinin olabileceği -zaten- düşünülemezdi.

Gökyüzü Mavi Siyah'ın sunuş yazısında Cevat Çapan, John Berger'in yaşamını, dünya görüşünü ve çok yönlü edebiyat çalışmalarını anlatan kısa bir inceleme yazısı kaleme almış. Bu incelemenin giriş ve sonuç bölümleri, şiirsel dilin çağlar boyunca taşıdığı yük ile şiirin -dünyayı değiştirirken veya dünyaya katlanırken- üstlendiği güçlü rolü John Berger'in kendi denemelerinden önemli alıntılarla yansıtıyor:

"(...) günümüzde zenginlerin haksız yere elde ettiklerini korumak için yaptıkları korkunç canavarlıklara dünyada en keskin biçimde karşı duran güç şiirdir. İşte bu yüzden, fırınların saati aynı zamanda şiirin de saatidir. (...) Şiir her şey

arasında yakınlık kurarak dilin yaşantıya ilgi duymasını sağlar. Bu yakınlık şiirin çabasının bir sonucu, şiirin yöneldiği her eylem, ad, olay ve bakış açısını bunlar arasında kurduğu yakınlıkla bir araya getirmesinin bir sonucudur. Çoğu zaman dünyanın acımasızlığına ve umursamazlığına karşı çıkarılabilecek şiirin yaşantıya duyduğu bu ilgiden daha dayanıklı bir şey yoktur.”

Şiiri ‘dil ve yaşantı arasındaki görüngüler yakınlığı’ boyutuyla önemseyip eserlerindeki imgelemi bu özdeşlik üzerine kuran John Berger’in tüm şiirlerinde pürüzsüz, karmaşıklıktan uzak ve “mükemmel durulukta” bir varoluş sezilmektedir. Bu varoluşu “tinsellik” olarak kabul etmek gerekiyor. Çoğu şiirinde özellikle kısa dizeler kurmayı tercih eden Berger’in bu teknik becerisi şiirleriyle oluşturduğu imgelemin ve metaforların eşsiz, pırl pırl bir “töz” taşımasını sağlıyor. Kitabın “Sözcükler” adlı ilk epizotundaki “Sayfalar” şiirinden bir bölüm söz konusu pırlıya iyi bir örnek olarak gösterilebilir:

*(...)
Üst üste katlanmış gökyüzü
tuzlu gökyüzü
ılık gözyaşından gökyüzü
başka gökyüzünden basılmış
nokta nokta delinmiş yıldızlarla.
Kurusun diye serilmiş sayfaları.*

*Kuşlar da harfler gibi uçup gidiyor.
Ah biz de uçup gitsek,
yukarılardan seçilemeyen kalenin
yakınındaki ırmağa konsak.”*

Geçtiğimiz Kasım’da doksanıncı yaşını kutlayan John Berger’in yaşamı boyunca kaleme aldığı ve ‘Gökyüzü Mavi Siyah’a dâhil ettiği 89 şiirin kronolojik bir tasnif yerine tematik diyebileceğimiz epizotlar halinde kitapta yer alması da dikkat çekicidir. Berger şiirlerini “Sözcükler”, “Tarih”, “Göç”, “Yerler” ve “Sevgilim” başlıklı epizotlara ayırarak tasnif etmiş. “Tarih”, “Göç” ve “Yerler” başlıklı epizotlardaki 43 şiir, hümanizm-sosyalizm eksenindeki görüngüleri kullanarak bireyin zaman ile toplum karşısındaki trajik çaresizliğini ve ezilmişliğini sorgulayan, böylelikle de Berger’in poetikasının nirengi noktalarını içeren bir alan derinliği oluşturuyor. Bu alan derinliğini “Tarih” epizotuyla aynı adı taşıyan şiirde belirgin bir şekilde hissediyoruz:

*“Güneş gibi olağan
kubbesiz gökyüzü
maviye bulanmış binlerce yıl
yaşanmış bütün anların gökyüzü
bakmak için boynumu uzattığım gökyüzü
kendisine dönüşeceğim gökyüzü
(...)”*

“Sevgilim” epizotundaki şiirlerde ise lirizm, Bergervari diyebileceğimiz bir odaklanmanın dengesiyle ön-plana çıkıyor. “Ada” başlıklı şiirle işaret edilen ‘özlem’ duygusunda olduğu gibi;

*Nasıl ölçmeli
bir mevsimi
senin yokluğunun
takviminde?*

“Sözcükler” epizotunda Berger’in imgeleminin mihenk noktalarını yani kullandığı şiir dilinin tüm tınlarını ve tinselliğin duru görüntülerini zihnimizde canlandırıyoruz.

Sonuçta, John Berger’in tüm şiirlerindeki yegâne özelliğin pussuz ve buğusuz bir tahayyül gücü olduğunu düşünüyorum. Şiirin ve şiir dilinin görüngüsel boyutlarıyla ve John Berger’in yaşamı anlatırken eriştiği ‘tinsellik’le ilgilenen okuyucuların “Gökyüzü Mavi Siyah”ı okuyarak, kitaptaki hakikati içselleştirmesi gerektiğine inanıyorum.

Zafer Yalçınpınar

Aydınlık Kitap, Sayı:243, 30 Aralık 2016

Zafer Yalçınpınar’ın tüm inceleme yazılarına <http://zaferyalcinpınar.com/inceleme.html> adresinden ulaşabilirsiniz.

Ayrıca Bkz:

Nilgün Marmara’nın Kâğıtlarındaki İmgelem
Tam metin pdf: <http://bit.ly/nilgunmarmarakagitlar>
Aydınlık Kitap, Sayı: 241, 9 Aralık 2016

Oktay Rifat’ın Dışarıda Kalan Şiirleri
Tam metin pdf: <http://bit.ly/oktayrifatdisarida>
Aydınlık Kitap, Sayı: 235, 28 Ekim 2016

Ingeborg Bachmann ve Dil Felsefesi
Tam metin pdf: <http://bit.ly/bachmannnilfelsefesi>
Aydınlık Kitap, Sayı: 220, 8 Temmuz 2016

“Nicanor Parra’nın ‘Karşışiir’leri”
Tam metin pdf: <http://bit.ly/nicanorparrakarsisiir>
Aydınlık Kitap, Sayı: 216, 10 Haziran 2016

Werner Herzog'un Bakışının Biçimini Taşıyan Bir Yolculuk

Tam metin pdf: <http://bit.ly/herzogbuzdayurur>

Aydınlık Kitap, Sayı: 214, 27 Mayıs 2016

Julio Cortázar'ın zihninden; "Küba Devrimi'nin Başlangıç 'Buluşma'sı"

Tam metin pdf: <http://bit.ly/cortazarbulusma>

Aydınlık Kitap, Sayı: 211, 6 Mayıs 2016

Alfred Jarry'den "Günler ve Geceler" Ötesi Tinsellik

Tam metin pdf: <http://bit.ly/alfredjarrygunlergeceler>

Aydınlık Kitap, Sayı: 202, 4 Mart 2016

MŞŞ'nin 'Yalnızlık Çölü'nde; "Sayıklayanlar"

Tam metin: <http://evvel.org/m-s-s-nin-yalnizlik-colunde-sayiklayanlar-z-yalcinpinar-aydinlik-kitap-2682016>

Aydınlık Kitap, Sayı: 226, 26 Ağustos 2016

ECE AYHAN ile 'KARA GERÇEK'

Tam metin: <http://zaferyalcinpinar.com/bbkara/eceayhanilekaragercek.jpg>

Aydınlık Kitap, Sayı: 195, 15 Ocak 2016